BAB 13 | GEOGRAFI TINGKATAN 1 | SESI 2026

Sisa Domestik

Subjektif dan huraian / esei

Bezakan jenis dan contoh sisa rumah, teliti kesan pengurusan yang lemah, dan gunakan amalan 3R serta langkah masyarakat untuk mengurangkannya.

Nama: _____ Kelas: _____

Tarikh: _____

Buku teks KPM hlm. 144-155 | KSSM

Latihan asli, bukan soalan rasmi atau ramalan peperiksaan. Tahap soalan dan markah ialah panduan latihan kendiri.

10 berstruktur + 5 huraian | 100 markah latihan

Tulis jawapan sendiri sebelum membaca contoh jawapan. Nyatakan fakta yang diminta; jelaskan hubungan sebab dan kesan apabila perlu. Markah ini bukan format atau skema rasmi peperiksaan.

Gunakan kertas tambahan bagi lakaran atau jawapan yang panjang. Model jawapan menunjukkan satu jawapan yang mungkin. Guru boleh mempertimbangkan isi alternatif yang tepat.

Semakan kendiri: tandakan setiap isi berbeza sekali sahaja. Jika kriteria F dan H digunakan, huraian H perlu menyokong fakta F yang berkaitan.

Bahagian A | 10 soalan berstruktur

B13S01 | 13.1

Mudah | 6 markah | Buku teks KPM hlm. 146 | Rujukan 5.2.1

Senarai latihan: kulit buah, daun kering, botol kaca dan tin.

(a) Namakan dua kategori bahan sisa dalam bab ini. [2 markah]

(b) Kelaskan keempat-empat bahan mengikut pengelasan buku teks. [4 markah]

B13S02 | 13.2

Mudah | 6 markah | Buku teks KPM hlm. 147 | Rujukan 5.2.2

Senarai latihan sisa rumah: kotak, kerusi rosak, minyak masak terpakai dan kumbahan.

(a) Apakah sumber sisa domestik dan apakah dua bentuk utamanya? [2 markah]

(b) Kelaskan empat item dalam rangsangan mengikut bentuk. [4 markah]

B13S03 | 13.3

Mudah | 6 markah | Buku teks KPM hlm. 148-149 | Rujukan 5.2.3

Dalam situasi rekaan, sampah dibuang ke sungai dan sisa lain dibakar terbuka.

(a) Nyatakan satu jenis pencemaran bagi setiap tindakan. [2 markah]

(b) Nyatakan empat kesan lain pengurusan sisa yang lemah. [4 markah]

B13S04 | 13.4

Mudah | 6 markah | Buku teks KPM hlm. 150 | Rujukan 5.2.4

Murid membandingkan tiga tindakan: mengurangkan beg tambahan, memberikan buku kepada adik dan memproses kertas lama menjadi produk baharu.

(a) Nyatakan maksud kurangkan dan guna semula. [2 markah]

(b) Padankan tiga tindakan dengan 3R dan berikan satu manfaat bersama. [4 markah]

B13S05 | 13.1

Sederhana | 6 markah | Buku teks KPM hlm. 146-147 | Rujukan 5.2.1

Seorang murid menulis bahawa kertas tidak boleh menjadi sisa pepejal kerana ia bahan organik.

(a) Apakah dua asas pengelasan yang telah dicampurkan? [2 markah]

(b) Betulkan pengelasan kertas dan kaca menggunakan kedua-dua asas. [4 markah]

B13S06 | 13.3

Sederhana | 6 markah | Buku teks KPM hlm. 149 | Rujukan 5.2.3

Situasi rekaan: plastik memenuhi longkang dan hujan lebat berlaku pada petang itu.

(a) Nyatakan halangan dan kejadian cuaca dalam situasi. [2 markah]

(b) Jelaskan dua kesan: satu terhadap aliran dan satu terhadap beban PBT, berserta huraian masing-masing. [4 markah]

B13S07 | 13.3

Sederhana | 6 markah | Buku teks KPM hlm. 148-149 | Rujukan 5.2.3

Situasi rekaan: timbunan sisa berbau dan menarik haiwan perosak di kawasan rumah.

(a) Nyatakan dua kesan yang terus ditunjukkan. [2 markah]

(b) Nyatakan empat jenis perbelanjaan pengurusan sisa dalam skop bab. [4 markah]

B13S08 | 13.4

Sederhana | 6 markah | Buku teks KPM hlm. 150-151 | Rujukan 5.2.4

Pelan sekolah rekaan menggabungkan pembelajaran 3R, kempen dan pengumpulan bahan untuk dikitar semula.

(a) Cadangkan dua contoh bahan yang sesuai dijadikan contoh pengumpulan dalam latihan. [2 markah]

(b) Terangkan dua peranan berbeza pendidikan dan kempen, setiap satu dengan satu huraian. [4 markah]

B13S09 | 13.4

Cabaran | 6 markah | Buku teks KPM hlm. 148-151 | Rujukan 5.2.3, 5.2.4

Situasi rekaan: penduduk membakar sisa dan membuang sampah ke longkang. Seorang murid berkata loji sisa kepada tenaga bermaksud semua orang boleh membakar sampah di rumah.

(a) Nyatakan dua kesilapan atau kesan dalam situasi. [2 markah]

(b) Cadangkan dua tindakan bagi sisa longkang, dengan tujuan masing-masing. [4 markah]

B13S10 | 13.4

Cabaran | 6 markah | Buku teks KPM hlm. 150-151 | Rujukan 5.2.4

Data rekaan untuk latihan: kelas A mendermakan 12 buku; kelas B memproses kertas lama menjadi kertas baharu; kelas C mengurangkan penggunaan pembungkus.

(a) Kenal pasti amalan 3R kelas A dan B. [2 markah]

(b) Nyatakan amalan kelas C, bezakan A dengan B, dan berikan satu langkah sokongan selain 3R. [4 markah]

Bahagian B | 5 huraian / esei

Rancang isi, tulis dan semak. Gunakan penerangan atau contoh yang relevan dengan soalan.

B13E01 | 13.1

Mudah | 8 markah | Buku teks KPM hlm. 146-147 | Rujukan 5.2.1, 5.2.2

Latihan pengelasan sisa rumah.

Terangkan dua kategori bahan dengan satu contoh setiap kategori. Kemudian berikan dua contoh sisa pepejal dan dua contoh sisa cecair.

Rangka bantuan

1. Bezakan organik daripada bukan organik mengikut pengelasan buku teks.
2. Berikan satu contoh bagi setiap kategori bahan.
3. Kelaskan dua contoh sebagai pepejal dan dua contoh lain sebagai cecair.

B13E02 | 13.3

Mudah | 8 markah | Buku teks KPM hlm. 148-149 | Rujukan 5.2.3

Latihan menjelaskan kesan.

Huraikan empat kesan pembuangan sisa tidak terurus dengan satu hubungan sebab bagi setiap kesan.

Rangka bantuan

1. Pilih empat kesan berbeza.
2. Terangkan bagaimana setiap kesan berlaku.
3. Elakkan mengulang kesan sama dengan perkataan lain.

B13E03 | 13.4

Sederhana | 8 markah | Buku teks KPM hlm. 150-151 | Rujukan 5.2.4

Latihan pelan 3R sekolah.

Terangkan setiap amalan 3R dengan contoh, kemudian cadangkan satu langkah pendidikan dan tujuannya.

Rangka bantuan

1. Nyatakan maksud dahulu.
2. Padankan contoh dengan amalan.
3. Akhiri dengan pendidikan dan tujuan.

B13E04 | 13.4

Sederhana | 8 markah | Buku teks KPM hlm. 150-151 | Rujukan 5.2.4

Pelan rekaan pengurusan perumahan.

Selain 3R, huraikan empat langkah dalam bab ini dan fungsi masing-masing.

Rangka bantuan

1. Gunakan empat langkah selain 3R.
2. Nyatakan fungsi khusus setiap langkah.
3. Jangan beri jaminan teknologi menghapuskan semua masalah.

B13E05 | 13.4

Cabaran | 8 markah | Buku teks KPM hlm. 146-151 | Rujukan 5.2.1, 5.2.3, 5.2.4

Situasi rekaan: sisa makanan, plastik dan kertas bertimbun berhampiran saliran; terdapat bau dan aliran tersekat.

Berikan satu contoh bahan organik dan satu contoh bahan bukan organik daripada situasi, jelaskan dua kesan, dan cadangkan dua langkah berserta tujuan setiap langkah.

Rangka bantuan

1. Kelaskan mengikut contoh yang diberi.
2. Gunakan dua kesan yang berlainan.
3. Hubungkan setiap langkah dengan tujuan.

Model jawapan dan panduan semakan

Bandingkan jawapan anda dengan kriteria. Beri markah hanya bagi isi yang benar-benar terdapat dalam jawapan sendiri. Jangan beri dua markah untuk idea yang sama.

B13S01 | 13.1

Buku teks KPM hlm. 146 | Rujukan 5.2.1

(a) Namakan dua kategori bahan sisa dalam bab ini.

Contoh jawapan

Kategori itu ialah organik dan bukan organik.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Organik.

☐ P2 (1 markah): Bukan organik.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

(b) Kelaskan keempat-empat bahan mengikut pengelasan buku teks.

Contoh jawapan

Kulit buah dan daun kering ialah organik. Botol kaca dan tin ialah bukan organik.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Kulit buah organik.

☐ P2 (1 markah): Daun kering organik.

☐ P3 (1 markah): Botol kaca bukan organik.

☐ P4 (1 markah): Tin bukan organik.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

B13S02 | 13.2

Buku teks KPM hlm. 147 | Rujukan 5.2.2

(a) Apakah sumber sisa domestik dan apakah dua bentuk utamanya?

Contoh jawapan

Sisa domestik terhasil dari kawasan perumahan dan berbentuk pepejal atau cecair.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Terhasil dari kawasan perumahan.

☐ P2 (1 markah): Bentuknya pepejal dan cecair.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

(b) Kelaskan empat item dalam rangsangan mengikut bentuk.

Contoh jawapan

Kotak dan kerusi rosak ialah pepejal. Minyak masak terpakai dan kumbahan ialah cecair.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Kotak pepejal.

☐ P2 (1 markah): Kerusi rosak pepejal.

☐ P3 (1 markah): Minyak masak terpakai cecair.

☐ P4 (1 markah): Kumbahan cecair.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

B13S03 | 13.3

Buku teks KPM hlm. 148-149 | Rujukan 5.2.3

(a) Nyatakan satu jenis pencemaran bagi setiap tindakan.

Contoh jawapan

Sungai mengalami pencemaran air, manakala pembakaran mencemarkan udara.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Sampah sungai menyebabkan pencemaran air.

☐ P2 (1 markah): Pembakaran terbuka menyebabkan pencemaran udara.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

(b) Nyatakan empat kesan lain pengurusan sisa yang lemah.

Contoh jawapan

Kesan lain ialah bau, risiko penyakit, peningkatan kos penyelenggaraan dan banjir kilat akibat saliran tersekat.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Pencemaran bau.

☐ P2 (1 markah): Risiko penyakit atau haiwan perosak.

☐ P3 (1 markah): Peningkatan kos penyelenggaraan.

☐ P4 (1 markah): Banjir kilat akibat aliran tersekat.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

B13S04 | 13.4

Buku teks KPM hlm. 150 | Rujukan 5.2.4

(a) Nyatakan maksud kurangkan dan guna semula.

Contoh jawapan

Kurangkan mengurangkan penggunaan bahan, manakala guna semula menggunakan barang yang sama lagi.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Kurangkan ialah mengurangkan penggunaan yang menghasilkan sisa.

☐ P2 (1 markah): Guna semula ialah menggunakan barang yang sama sekali lagi.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

(b) Padankan tiga tindakan dengan 3R dan berikan satu manfaat bersama.

Contoh jawapan

Menolak beg tambahan ialah kurangkan, memberikan buku ialah guna semula dan memproses kertas ialah kitar semula. Ketiga-tiganya membantu mengurangkan sisa dibuang.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Beg tambahan dikurangkan ialah kurangkan.

☐ P2 (1 markah): Buku kepada adik ialah guna semula.

☐ P3 (1 markah): Kertas menjadi produk baharu ialah kitar semula.

☐ P4 (1 markah): Jumlah sisa yang dibuang dapat dikurangkan.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

B13S05 | 13.1

Buku teks KPM hlm. 146-147 | Rujukan 5.2.1

(a) Apakah dua asas pengelasan yang telah dicampurkan?

Contoh jawapan

Dia mencampurkan pengelasan bentuk dengan pengelasan kategori bahan.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Bentuk fizikal pepejal atau cecair.

☐ P2 (1 markah): Kategori bahan organik atau bukan organik.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

(b) Betulkan pengelasan kertas dan kaca menggunakan kedua-dua asas.

Contoh jawapan

Kertas ialah pepejal dan organik dalam bab ini. Kaca juga pepejal tetapi dikelaskan sebagai bukan organik.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Kertas berbentuk pepejal.

☐ P2 (1 markah): Kertas organik dalam pengelasan buku teks.

☐ P3 (1 markah): Kaca berbentuk pepejal.

☐ P4 (1 markah): Kaca bukan organik dalam pengelasan buku teks.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

B13S06 | 13.3

Buku teks KPM hlm. 149 | Rujukan 5.2.3

(a) Nyatakan halangan dan kejadian cuaca dalam situasi.

Contoh jawapan

Halangannya ialah plastik dalam longkang dan kejadian cuacanya ialah hujan lebat.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Plastik atau sisa menyekat longkang.

☐ P2 (1 markah): Hujan lebat.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

(b) Jelaskan dua kesan: satu terhadap aliran dan satu terhadap beban PBT, berserta huraian masing-masing.

Contoh jawapan

Aliran yang tersekat menyebabkan air hujan boleh melimpah lalu menyumbang kepada banjir kilat. Kos penyelenggaraan turut meningkat kerana pembersihan atau baik pulih tambahan diperlukan.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Aliran air tersekat.

☐ P2 (1 markah): Air yang bertambah semasa hujan boleh melimpah dan menyebabkan banjir kilat.

☐ P3 (1 markah): Kos penyelenggaraan meningkat.

☐ P4 (1 markah): PBT perlu membiayai pembersihan atau baik pulih tambahan.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

B13S07 | 13.3

Buku teks KPM hlm. 148-149 | Rujukan 5.2.3

(a) Nyatakan dua kesan yang terus ditunjukkan.

Contoh jawapan

Situasi menunjukkan pencemaran bau dan kehadiran haiwan perosak.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Pencemaran bau.

☐ P2 (1 markah): Kehadiran haiwan perosak.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

(b) Nyatakan empat jenis perbelanjaan pengurusan sisa dalam skop bab.

Contoh jawapan

Perbelanjaannya termasuk penyelenggaraan tapak pelupusan, baik pulih kemusnahan, rawatan air tercemar dan gaji pekerja pembersihan.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Penyelenggaraan tapak pelupusan.

☐ P2 (1 markah): Baik pulih kemusnahan.

☐ P3 (1 markah): Rawatan air tercemar.

☐ P4 (1 markah): Gaji pekerja pembersihan.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

B13S08 | 13.4

Buku teks KPM hlm. 150-151 | Rujukan 5.2.4

(a) Cadangkan dua contoh bahan yang sesuai dijadikan contoh pengumpulan dalam latihan.

Contoh jawapan

Kertas dan tin boleh digunakan sebagai contoh bahan pengumpulan.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Kertas.

☐ P2 (1 markah): Tin, kaca atau bahan lain yang sesuai dengan kemudahan pengumpulan.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

(b) Terangkan dua peranan berbeza pendidikan dan kempen, setiap satu dengan satu huraian.

Contoh jawapan

Pendidikan menjelaskan konsep sisa supaya murid memahami pengurusan yang sesuai. Kempen menyebarkan mesej kepada masyarakat untuk menggalakkan penyertaan dan amalan mengurangkan sisa.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Pendidikan menerangkan konsep atau jenis sisa.

☐ P2 (1 markah): Murid memahami sebab dan cara pengurusan yang sesuai.

☐ P3 (1 markah): Kempen menyebarkan mesej kepada masyarakat lebih luas.

☐ P4 (1 markah): Mesej menggalakkan penyertaan dan amalan pengurangan sisa.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

B13S09 | 13.4

Buku teks KPM hlm. 148-151 | Rujukan 5.2.3, 5.2.4

(a) Nyatakan dua kesilapan atau kesan dalam situasi.

Contoh jawapan

Pembakaran terbuka mencemarkan udara. Loji terkawal tidak sama dengan pembakaran di rumah.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Pembakaran terbuka mencemarkan udara.

☐ P2 (1 markah): Loji pengurusan terkawal tidak sama dengan pembakaran sampah di rumah.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

(b) Cadangkan dua tindakan bagi sisa longkang, dengan tujuan masing-masing.

Contoh jawapan

Penguatkuasaan terhadap pembuangan ke longkang membantu mengurangkan halangan aliran. Pendidikan pula membina kesedaran tentang hubungan sisa dengan banjir kilat.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Menghentikan pembuangan sisa ke longkang melalui penguatkuasaan atau pengurusan.

☐ P2 (1 markah): Mengurangkan halangan terhadap aliran.

☐ P3 (1 markah): Melaksanakan pendidikan atau kempen.

☐ P4 (1 markah): Membina kesedaran bahawa sisa menyumbang kepada banjir kilat.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

B13S10 | 13.4

Buku teks KPM hlm. 150-151 | Rujukan 5.2.4

(a) Kenal pasti amalan 3R kelas A dan B.

Contoh jawapan

Kelas A mengamalkan guna semula dan kelas B kitar semula.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): A guna semula.

☐ P2 (1 markah): B kitar semula.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

(b) Nyatakan amalan kelas C, bezakan A dengan B, dan berikan satu langkah sokongan selain 3R.

Contoh jawapan

Kelas C mengamalkan kurangkan. Kelas A mengekalkan kegunaan buku yang sama, manakala kelas B menghasilkan produk baharu. Kempen kesedaran boleh menyokong ketiga-tiga amalan.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): C ialah kurangkan.

☐ P2 (1 markah): A menggunakan buku yang sama lagi.

☐ P3 (1 markah): B menghasilkan produk baharu daripada bahan terbuang.

☐ P4 (1 markah): Pendidikan, kempen, penguatkuasaan atau teknologi pengurusan.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

B13E01 | 13.1

Buku teks KPM hlm. 146-147 | Rujukan 5.2.1, 5.2.2

Terangkan dua kategori bahan dengan satu contoh setiap kategori. Kemudian berikan dua contoh sisa pepejal dan dua contoh sisa cecair.

Contoh jawapan

Bahan organik berasal daripada sumber hidupan dan boleh diuraikan, contohnya sisa makanan. Bahan bukan organik dalam pengelasan bab ini sukar diuraikan, contohnya kaca. Mengikut bentuk, perabot lama dan kertas ialah dua contoh sisa pepejal. Minyak masak terpakai dan kumbahan ialah dua contoh sisa cecair.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Organik boleh diuraikan dan berasal daripada sumber hidupan.

☐ P2 (1 markah): Contoh organik seperti sisa makanan atau kertas.

☐ P3 (1 markah): Bukan organik sukar diuraikan dalam pengelasan bab ini.

☐ P4 (1 markah): Contoh bukan organik seperti kaca atau tin.

☐ P5 (1 markah): Satu contoh sisa pepejal yang tepat, seperti perabot lama.

☐ P6 (1 markah): Contoh sisa pepejal kedua yang berbeza, seperti kertas.

☐ P7 (1 markah): Satu contoh sisa cecair yang tepat, seperti minyak masak terpakai.

☐ P8 (1 markah): Contoh sisa cecair kedua yang berbeza, seperti kumbahan.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi. Terima dua contoh pepejal lain yang tepat seperti plastik atau logam, serta dua contoh cecair lain yang tepat dalam skop buku teks. Contoh dalam setiap bentuk mesti berbeza.

B13E02 | 13.3

Buku teks KPM hlm. 148-149 | Rujukan 5.2.3

Huraikan empat kesan pembuangan sisa tidak terurus dengan satu hubungan sebab bagi setiap kesan.

Contoh jawapan

Sampah yang masuk ke sungai menyebabkan pencemaran air. Pembakaran sisa pula mencemarkan udara. Sisa dalam longkang menyekat aliran ketika hujan sehingga menyumbang kepada banjir kilat. Kos penyelenggaraan meningkat kerana lebih banyak kutipan, pembersihan dan pelupusan diperlukan.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Pencemaran air.

☐ P2 (1 markah): Sampah masuk ke sumber air seperti sungai.

☐ P3 (1 markah): Pencemaran udara.

☐ P4 (1 markah): Pembakaran sisa menghasilkan pencemaran udara.

☐ P5 (1 markah): Banjir kilat.

☐ P6 (1 markah): Sisa menyekat saliran ketika air hujan bertambah.

☐ P7 (1 markah): Kos penyelenggaraan meningkat.

☐ P8 (1 markah): Lebih banyak kerja kutipan, pembersihan atau pelupusan perlu dibiayai.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

B13E03 | 13.4

Buku teks KPM hlm. 150-151 | Rujukan 5.2.4

Terangkan setiap amalan 3R dengan contoh, kemudian cadangkan satu langkah pendidikan dan tujuannya.

Contoh jawapan

Kurangkan bermaksud mengurangkan penggunaan yang menghasilkan sisa, contohnya menolak pembungkus tambahan. Guna semula menggunakan barang yang sama lagi, seperti mendermakan buku. Kitar semula menghasilkan produk baharu daripada bahan terbuang, seperti memproses kertas lama. Pendidikan pengurusan sisa membantu murid memahami dan mengamalkan penjagaan alam sekitar.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Kurangkan ialah mengurangkan penggunaan penghasil sisa.

☐ P2 (1 markah): Contoh menolak pembungkus tambahan.

☐ P3 (1 markah): Guna semula ialah menggunakan barang yang sama lagi.

☐ P4 (1 markah): Contoh mendermakan buku yang baik.

☐ P5 (1 markah): Kitar semula menghasilkan produk baharu daripada bahan terbuang.

☐ P6 (1 markah): Contoh memproses kertas lama menjadi produk baharu.

☐ P7 (1 markah): Pendidikan atau penerangan tentang pengurusan sisa.

☐ P8 (1 markah): Tujuan membentuk kefahaman dan amalan penjagaan alam sekitar.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

B13E04 | 13.4

Buku teks KPM hlm. 150-151 | Rujukan 5.2.4

Selain 3R, huraikan empat langkah dalam bab ini dan fungsi masing-masing.

Contoh jawapan

Teknologi pengurusan terkawal membantu mengurus sisa dan mengurangkan beban tapak pelupusan. Penguatkuasaan mengawal tindakan pembuangan yang tidak terurus. Pendidikan membina kefahaman tentang alam sekitar sejak awal. Kempen pula menyampaikan mesej dan menggalakkan penyertaan masyarakat dalam penjagaan persekitaran.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Penggunaan teknologi pengurusan terkawal.

☐ P2 (1 markah): Membantu mengurus atau mengurangkan sisa ke tapak pelupusan.

☐ P3 (1 markah): Penguatkuasaan undang-undang.

☐ P4 (1 markah): Mengawal tindakan pembuangan yang tidak terurus.

☐ P5 (1 markah): Pendidikan alam sekitar.

☐ P6 (1 markah): Membina kefahaman sejak awal.

☐ P7 (1 markah): Kempen kesedaran.

☐ P8 (1 markah): Menyampaikan mesej dan menggalakkan penyertaan masyarakat.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

B13E05 | 13.4

Buku teks KPM hlm. 146-151 | Rujukan 5.2.1, 5.2.3, 5.2.4

Berikan satu contoh bahan organik dan satu contoh bahan bukan organik daripada situasi, jelaskan dua kesan, dan cadangkan dua langkah berserta tujuan setiap langkah.

Contoh jawapan

Sisa makanan dan kertas ialah organik, manakala plastik bukan organik dalam pengelasan bab ini. Timbunan menimbulkan bau, sementara aliran tersekat boleh menyumbang kepada banjir kilat ketika hujan. Amalan 3R mengurangkan jumlah sisa dibuang. Kempen dan penguatkuasaan pula membantu mengubah amalan serta mengawal pembuangan ke saliran.

Semak isi penting

☐ P1 (1 markah): Sisa makanan atau kertas organik.

☐ P2 (1 markah): Plastik bukan organik dalam pengelasan bab.

☐ P3 (1 markah): Timbunan tidak terurus menyebabkan bau.

☐ P4 (1 markah): Saliran tersekat menyumbang kepada banjir kilat ketika hujan.

☐ P5 (1 markah): Mengurangkan bahan sekali guna atau mengamalkan 3R.

☐ P6 (1 markah): Mengurangkan jumlah sisa yang dibuang.

☐ P7 (1 markah): Pendidikan, kempen atau penguatkuasaan terhadap pembuangan.

☐ P8 (1 markah): Mengubah amalan atau mengawal pembuangan ke saliran.

Terima jawapan lain yang tepat, relevan dan setara. Setiap isi berbeza diberi markah sekali sahaja; contoh ayat tidak perlu disalin tepat. Skema ini untuk semakan kendiri, bukan skema peperiksaan rasmi.

Sumber dan skop

DSKP KSSM Geografi Tingkatan 1, KPM/BPK, terbitan 2016; buku teks Geografi Tingkatan 1, KPM/Era Visi, 2016, ISBN 978-967-0483-48-1. Halaman pada nota dan soalan merujuk buku teks bercetak. Kod SP merujuk Standard Pembelajaran. KL merujuk Panduan Kerja Lapangan dalam DSKP hlm. 35-41, bukan kod SP bernombor.

Direktori BPK KPM | DSKP KPM, salinan rujukan | Buku teks KPM, salinan rujukan

Soalan dan rajah latihan asli berbantu AI untuk sesi 2026. Bukan terbitan, pengesahan atau soalan rasmi KPM. Semakan guru secara bebas belum dibuat. Gunakan bersama buku teks dan bimbingan guru. © 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi.